

Pravda v poznání / Bytí (a jsoucnost)

Necháme-li stranou vnitřně rozporné pojetí, že nic takového jako „pravda“ není (neexistuje; což je ovšem založeno také na docela určité ‚filosofie‘ či spíše pseudo-filosofii, degradované či spíše převrácené), znamená úsilí o pravdivé poznání vlastně úsilí poznat „skutečnost, jaká je“. Tato formulace je ovšem význačná podle toho, jak oněm hlavním dvěma termínům rozumíme. Především tu je základní problém, co rozumíme slovem „jest“, případně „jsoucím“ a „jsoucím“. Je tu totiž otázka, zda do skutečností zahrneme pouze „jsoucná“, anebo zda jsme připraveni za skutečnost považovat i to, co jako „jsoucná“ považovat nemůžeme a nesmíme. Nejzřejmější to je právě v otázce rozdílu mezi „jsoucím“ a „bytím“: můžeme mluvit o „bytí jsoucná“, ale toto jeho bytí nemůžeme považovat za samostatné jsoucná. A pak se musíme tázat: je bytí jsoucná skutečné, i když není jsoucí? To pak mutatis mutandis můžeme aplikovat na samu pravdu: pravda chápána jako pravdivý soud (či výrok) může – pokud je myšlena nebo vyslovena – mít charakter „skutečnosti“, tj. může mít svou „jsoucnost“. Může mít také své „bytí“? Pokud ano, nemůže být toto „bytí“ určitého poznání a pochopení nějaké (konkrétní) „pravdy“ považováno na „jsoucí“ (nýbrž stává se jsoucím, teprve když je živě, aktuálně myšleno a chápáno). Oddělíme-li (byť jen myšlenkově, ale zejména tím, že něco vyslovíme nebo napíšeme) „jsoucí“ uchopení a formulaci od jejího „smyslu“, zůstane nám nějaká mnohost zvuků nebo znaků, ale smysl se tím ztrácí; žádné zvuky ani znaky samy o sobě – jakožto „jsoucí“ – si žádný smysl nepodrží a podržet nemohou. K tomu je zapotřebí aktivního přístupu naslouchajícího nebo čtoucího (a interpretujícího). „Smysl“ i té „nejpravdivější“ formulace není tedy „jsoucí“, ale není ani složkou, částí toho, co „jest“, ale ‚jest‘ tím, co „býtí má“, tj. co má být dešifrováno, interpretováno, zkrátka pochopeno. – A tady se pro nás otvírá ten nejzávažnější problém: co je tou poslední normou, tím nejvyšším kritériem „pravdivosti“ tohoto „nejsoucího“ smyslu nějaké myšlenky nebo formulace? Oč nám vlastně jde, když usilujeme nikoli o jakékoli poznání (vhodné, užitečné, aplikovatelné, využitelné atd.), nýbrž o poznání „pravdivé“? Je v tom nějaký pozitivní „smysl“, když toto kritérium chceme převést na něco „jsoucího“? Je snad myšlenka, že tím posledním „kritériem“ nejsoucího smyslu a nejsoucí pravdivosti nějakého poznatku nebo nějaké myšlenky je (a dokonce musí být) něco rovněž nejsoucího, ale skutečného, tak nepřijatelná a „nesmyslná“?

(Písek, 050725-1.)